

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI

KELET-MECSEK

ÉPÍTÉSZETI-TÁJEGYSÉGI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Impresszum

Készült a Lechner Tudásközpont megbízásából, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan.

Kivonat a Mecsek Építészeti-Tájegységi Arculati Kézikönyv c. megalapozó tanulmányból.

Készítette:
MEGÉRTI Kft.
1147 Budapest, Jávorka Ádám utca 61.

A kiadvány a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. védelme alatt áll.

6. rész:
A KÖFOP-1.0.0-VEKOP-15-2016-00037 azonosító számú projekt keretében Építészeti-Tájegységi Arculati Kézikönyv készítése - Mecsek

TARTALOMJEGYZÉK

KÖSZÖNTŐ	5
A KELET-MECSEK NAPJAINKBAN	6
A Kelet-Mecsek	8
A Kelet- Mecsek bemutatása	10
A Településképi Arculati Kézikönyvek útmutatásai	16
A Kelet- Mecsek öröksége	32
JAVASLATOK A TÁJEGYSÉG ÉPÍTÉSZETI, TÁJÍ MEGÚJÍTÁSÁRA	36
A kihívások	38
Alapelvek	40
A táji karakter megőrzése	42
Korszerű építészeti irányok	50
Örökségünk megújítása	60
Baranyai kaleidoszkóp	70

KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Olvasó!

Et reptat exced utestatio maximpore parchil est aut eost
volliquate corrovitatur re am, teniendi doluptam exceatemo eveliti
nulloresti senecessit, conesequae nulpa debi hil ipis ilicidebit, que
am fuga. Et officii quuntor eictotatur? Qui dolorem perovidus alic
te sus eum idello offic tem nobis et quis magni tem utemqui se de
sam, aut fugiatur, simillabo. Soluptam ducipsu sandae ea conse-
ni dolestist et que eaque se ped eum venitis moloribusa volores
nonsequia consers pitemporem ex enim, consequi officitat ut vol-
orehenis dolupta tempor acimus in elicit aut es mod quas cusam
reius sanditatia cusae ea essitem. Liquatium consero con cus alis
quodiaes moluptatia ipsantusam et rerorat restis aut labo. Nam asit
plabori bustotatem. Nam si voluptatur aboribus molenimaxim aut
latur simus am ilitem. Itatem. Ciis moloria qui nus enitate quae pe-
rum imperum resedis qui autendit evello conempo restrum fuga.
Aximusda cus secusan dicas comnime nihiligname earum rem
quiam eum quatem aut volor rehent lam quisquis consedi tempo-
ratur ad moditamet offic te nusant et od ut autatur alit laboriam,
sit moluptaes qui odi distendi sinverovid qui nosandis dolorem as
sit moluptaes qui odi distendi sinverovid qui nosandis dolorem as

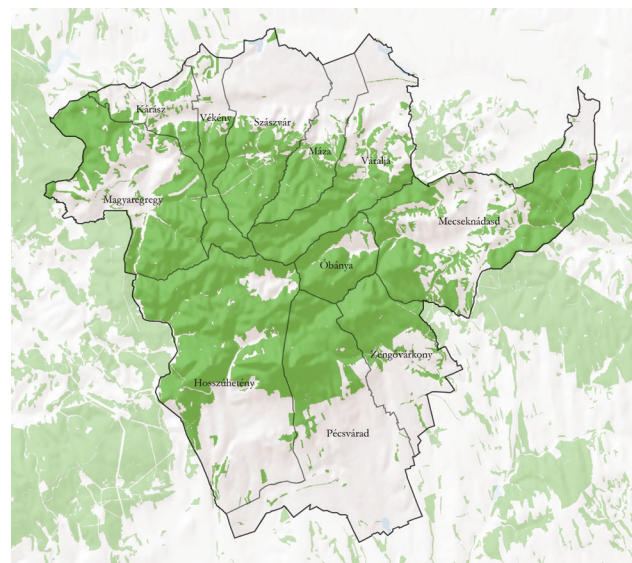
Füleky Zsolt

építészeti és építésügyi helyettes államtitkár

A KELET-MECSEK
NAPJAINKBAN

A KELET-MECSEK

A
Kelet-Mecsek
települései

„A Dél-Dunántúl 2-300 m magas, szelíden hullámzó dombjaiból úgy emelkedik ki a Mecsek 600 m magas tömbje, mint egy sziget. És sziget ez más értelemben is. A Mecsekben, vagy tágabban véve Baranyában annyi természeti szépséget, történelmi, művészeti emléket, népi, néprajzi, emberi hagyományt, értéket, szint fogunk találni, hogy nem tekinthetjük túlzásnak e déli megyében közismert szólást: Baranya, az ország aranya.”

Rockenbauer Pál
(1933 - 1987)

Jelen Építészeti Tájegységi Arculati Kézikönyv a Kelet-Mecsek tájegységre vonatkozik, a Zengő-csoportot körbeölelő, a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzetbe tartozó 11 szomszédos település építészeti jellemzőit veszi górcső alá, azaz a Hosszúhetény, Kárász, Magyaregregy, Máza, Mecseknádasd, Óbánya, Pécsvárad, Szászvár, Váralja, Vékény, Zengővárkony települési körre terjed ki.

A tájegység települései közül a közel 4000 lelket számláló Pécsvárad rendelkezik városi jogállással.

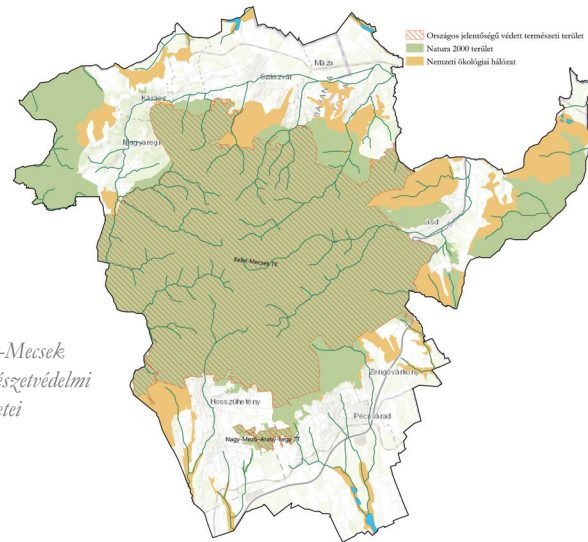
Ezen települések természetföldrajzi környezete, településszerkezete, építészeti hagyományai, nemzetiségi tradíciói, a tájhasználat jellemzői nagyon hasonlóak – mindezek alapján a Kelet-Mecsek egy építészeti tájegységnek tekinthető.

A KELET- MECSEK BEMUTATÁSA

A Mecsek morfológiailag három részre, a Keleti-, a Középső- és a Nyugati-Mecsekre, geológiailag pedig két félre, a Nyugati- és a Keleti-Mecsekre tagolható.

A Kelet-Mecsek legmagasabb, emblemikus pontja a 682 méter magas Zengő, de a Hosszúhetény fölötti Hármashegy szintén meghaladja a 600 métert. A hegy, az erdő, a hegyekből lefolyó vízfolyások, a hegyre és dombokra felfutó szőlők és gyümölcsösök mindig is meghatározták a táj arculatát.

A Kelet-Mecsek természetvédelmi területei

A Kézikönyv alapvető kérdése, hogy milyen legyen a Kelet-Mecsek építészeti-táj-építészeti arculata?

Ehhez fontos megfogalmazni a fenn tartható tájhasználat és tájképi arculat irányait, tudván, hogy ezt a külső gazdasági hatások erőteljesen befolyásolják.

Meg kell őrizni, be kell mutatni a Kelet-Mecsek egyedi építészeti, táji és kulturális értékeit is. Ezek a tájegység egyik fontos jövőbeli gazdasági alapját jelentő turisztikai ágazat alapját jelentik, ahol a bor-, a zárandók- és a falusi turizmus egyaránt fontos szerepet játszik.

A MECSEKI TÁJ

A tájegység természeti viszonyait a Mecsek határozza meg. A hegyoldalakon az erdőségekben, illetve az azok közötti réteken számtalan növény- és állatfaj talál élőhelyet. A völgyekben patakok és tavak helyezkednek el. A hegyszoknyára felkúszó szőlők, gyümölcsösök, a települések határában lévő szántók, kertek szintén a tájkép meghatározó elemei.

A tájegységre jellemző a természeti értékek jelentős száma. A természeti értékek védelme érdekében hozták létre 1977-ben a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzetet.

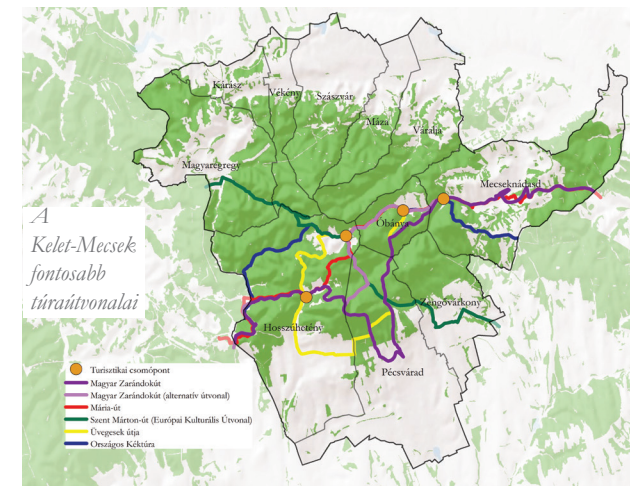
A KELET-MECSEK TÁJVÉDELMI KÖRZET

A tájvédelmi körzet mély völgyekkel, patakokkal, széles hegyhátakkal tagolt vidék. Legmagasabb pontja a Zengő, amely a Mecsek egyik jelképe. Földrajzi, geológiai adottságai miatt természetes növény- és állatvilága fajokban igen gazdag, emellett műemlékekben, néprajzi emlékekben is bővelkedik.

A vadregényes területet túraútvonalak hálózák be, így gyalogosan is jól bejárható. A látogatók útba ejthetik az üveghutákat Pusztabányán, Máré várát, vagy a fokozottan védett Óbányai-völgyet a Csepegősziklával és a Ferde-vízeséssel.

Magyaréregy Község Önkormányzata

A TELEPÜLÉSKÉP

A Mecsek völgyeinek domborzata is változatos, amitől a települések utcái esetenként kanyargósak, kilátási-rálátási viszonyai sajátosan értékesek. A völgyfenekeken vízfolyások húzódnak végig, részben állandó, részben időszakos jelleggel. A falvakat közvetlenül határoló területek változatos domborzatúak. Azon túl azonban legtöbb esetben nyitott a táj: nagy kiterjedésű dombhátak jelennek meg, amelyeken szántóföldi növénytermesztés vagy erdőgazdálkodás folyik. A Kelet-Mecsek valamennyi településének lakott területe bonyolult domborzatú területrészen alakult ki: völgyoldalakon, vízfolyás-völgyekben, vagy csak egyszerűen a dombos vidék egyik völgyében. A meglehetősen nehéz terepviszonyok ellenére az utcák rendezettsége mindig megvolt, emiatt a települések jól áttekinthetők, s az egyedi domborzati sajátosságok miatt a beépítési mód is egyedi.

sű szőlőterületek húzódtak, ahová többnyire a főutcára merőleges dűlőutak vezettek fel. Ezen dűlőutak mentén sorakoztak a pincék.

BÁNYÁSZAT

A feketekőszén jelenléte már a XVIII. század második felétől ismert volt. A kitermelés a XIX. század második felében indult meg, s az igények növekedésével egyre kiterjedtebbé vált. A kimerülő bányákat már az 1960-as évektől elkezdték bezárni, az utolsó aknáknál az 1990-es években fejezték be a kitermelést. A bányászat mementói mára a hatalmas külszíni fejtések, a meddőhányók, a szénosztályozók, a mélyművelésű bányák üzemi épületei.

A térségben számos kőbánya és mészégető is működött, ezek döntő része azonban szintén megszűnt az elmúlt évtizedekben. Mázán jelentős agyagbánya alapozta meg a téglagyártást, amely a mai napig működik.

A KEZDETEK

Egyes települések már az Árpád-korban is lakottak voltak, míg néhány falu története egészen a kőkorig, illetve a római időkig nyúlik vissza. A tájegységben mindig kiemelt szerepet játszott Pécsvárad, ahol Szent István az 1000. év táján bencés monostort alapított - Pannonhalma után a másodikat.

NEMZETISÉGEK

A török időkben a tájegység csaknem teljesen elnéptelenedett. Az 1700-as években – a pécsi püspök, a pécsvárad apát, valamint a helyi földesurak közreműködésével – megkezdődött a németajkú népesség betelepítése, amely a települések arculatát és a tájhasználatot is átformálta.

GAZDÁLKODÁS

A tájhasználatban - a bányászat megjelenéséig - évszázadokon keresztül a mezőgazdaság volt az uralkodó, azon belül is a szántó-földi növénytermesztés, a gyümölcsösök, valamint a hegyvidéki területeken az állattartás. A sváb lakosság érkezésével egyre nagyobb teret hódítottak a szőlőültetvények és a bortermelés, valamint az ehhez kapcsolódó kisipari tevékenységek.

SZŐLŐTERÜLETEK KIALAKULÁSA

A települések szerkezetének alakulásában és arculatában a legmeghatározóbb változást a sváb lakosság jelenléte hozta. A szőlő- és bortermelés térnyerésével a szőlőterületek irányába kezdtek fejlődni a települések. A lakóterületektől északra és délre nagy kiterjedé-

KISIPAR

Az üvegghuták száma a XVII. század folyamán országszerte megnövekedett. Az üveggyártás mellett a kézműves ipar is fejlődésnek indult. Az 1800-as évek közepére számottevő kézművesiparral rendelkezett a térség. Patakalmok, tégl-, cserép- és mészégetők, fém-, kő- és faipari tevékenységből élő mesteremberek dolgoztak a településeken, akiknek keze nyoma mind a mai napig felfedezhető a térség építészeti karakterében.

NAPJAINKIG

A második világháború után nagyon sok németajkú családot telepítettek ki; helyükre az ország más részéről és a Felvidékről új betelepülők érkeztek. A szocializmus alatti, kistelepüléseket elsorvasztó politika eredményeképpen sok faluból a megmaradt lakosság is elvándorolt. A hátrahagyott házakat (pl. Kisújbánya, Óbánya, Püspökszentlászló) - főként városi emberek - üdülőnek vették meg.

A hegyvidéki jellegnek köszönhetően a térség a bakancsos turizmus egyik legkiválóbb terepe. A Mecsekben található a legtöbb túraútvonal, s az Országos Kéktúra Dél-Dunántúli szakasza is ezen a területen halad keresztül.

A TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVEK ÚTMUTATÁSAI

A Mecsek mai tájkarakterét és az egyes települések arculati jellemzőit a 2017-ben és 2018-ban készült Településképi Arculati Kézikönyvek foglalják össze.

A Településképi Arculati Kézikönyvek is nagy hangsúlyt helyeztek a települések fekvéséből, történeti fejlődéséből, az elsősorban ezek alapján történő szerkezeti változásokból táplálkozó arculati elemek vizsgálatára, s ezeknek a jövőbeli fejlesztések, felújítások során történő figyelembevételére. A Településképi Arculati Kézikönyvek mindezeket a szempontokat a meghatározó karakterrel rendelkező területek vonatkozásában fogalmazták meg. Mindezek alapján tájegységi szinten összegezhetők azok a gondolatok, amelyek a települések mindegyikére, vagy döntő többségére a települések részéről megjelentek, s a jövőépítés során az egész tájegység vonatkozásában érvényesíthetők.

ÉPÜLET A TÁJBAN - TÁJBAN GONDOLKODVA

Egy új épület, építmény nem csak a településképet formálja, hanem a településsel együtt annak tájképi megjelenését is befolyásolja. A harmonikus településképhez tehát az épületek „öltözké” és az épület homlokzatának „arca” is hozzátartozik. Melyek azok a szempontok, amelyek betartásával a saját igényeinknek megfelelő, de a táji-települési környezetbe illeszthető épületet álmodhatunk magunknak?

Ne feledjük, hogy az általunk megálmodott lakóház nem önmagában fog létezni: a tájnak, a településnek szerves része, az utcaképnek meghatározó eleme lesz!

Ne emeljük vagy süllyesszük a terepszintet indokolatlan mértékben, hogy a ház ne szakadjon el a környezetétől!

Ha az épületünk optimális tájolására nincs lehetőség, akkor az árnyékolást oldjuk meg egy-egy lombhullató fa telepítésével: ez nyáron hűsít, télen pedig átengedi a napfényt.

Az épület és a melléképületek elhelyezésénél törekedjük arra, hogy ne aprózódjon fel a telek, maradjon nagy, egybefüggő zöldfelület, amely nemcsak a vízelvezetést segíti, de így a talaj hőmérsékletét is jelentősen csökkenthetjük!

A HELY

Ha lehetőségünk van rá, az életmódunknak, stílusunknak megfelelően válasszuk meg a környéket, ahol lakni szeretnénk.

A környékhez, a tájhoz alakítsuk új házunkat, vagy ha régi házat vásárolunk, fontoljuk meg, milyen módon lehet megőrizni annak értékeit a felújítás során, hogy az utcakép, a hely szelleme ne csorbuljon.

TEREPIVISZONYOK

A telek kiválasztásakor nem csak a méretek, hanem a domborzati viszonyok is meghatározóak. A szükségesnél nagyobb mértékű felszínalakítás egyrészt jelentősen megdrágítja az építkezést, másrészt a mesterséges felszín létrehozásával a táj sziluettjét is megváltoztatjuk.

TÁJOLÁS

A tájollással javíthatjuk otthonunk energiahatékonyágát, komfortérzetét. A terek megtervezésekor vegyük figyelembe az uralkodó szélirányt és a benapozást. A benapozás-árnyékolás jótékony hatásainak érvényesítése érdekében fontos szerepet játszik a növényzet.

TELEPÍTÉS

Az épület elhelyezésénél egyúttal a melléképületeket és kertünket is meghatározzuk. Fontos, hogy a keletkező tereket szerves egységként kezeljük.

MELLÉKÉPÜLETEK

A melléképületek elhelyezésénél előnyös, ha azok a lakóépületek mögött kapnak helyet. Garázs építésénél is ügyeljünk arra, hogy épületünk arcát ne a garázskapu határozza meg.

SZÍN- ÉS ANYAGHASZNÁLAT

Az épület külső megjelenésében elsősorban természetes, szépen öregedő anyagokat alkalmazzunk.

A színek tekintetében a fehér, tört fehér, a homok- és agyag szín, a pasztell földszínek, valamint természetes építőanyagok esetén azok természetes színei javasoltak.

Ajánlatos a lábazatot elkülöníteni más anyag- vagy színhasználattal, aminek célja a homlokzat egyszínűségének megtörése.

A tetőhéjalás során részesítsük előnyben a terrakotta vörös színt és árnyalatait, a sík égetett cserepet.

MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

A napelemek, napkollektorok kihelyezése egyre gyakoribb. Az utcakép védelmében az utcafronttól a lehető legtávolabb, például a hátsókerti tetőfelületen célszerű elhelyezni ezeket, amennyiben az a hatékonyságot nem rontja. Javasolt a paneleket egy tömbben tartani, a lépcsőzés és az ugráló vonalvezetés megbontja a tető egységes, nyugodt látványát. A paneleket ne döntsük meg semmilyen irányban, maradjanak a tetősíkokban.

Az utcai homlokzatra ne helyezzünk parabolaantennát, légkondicionáló berendezés külső egységét, s a közművezeteket se közterületről látható módon helyezzük el, mivel ezek megbontják a homlokzat egységét.

ERDŐ

Az erdőterületek nagy része a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területéhez tartozó Kelet-Mecsek Tájvédelmi körzet részét képezik, így e területeken a természetvédelmi előírások szem előtt tartása, betartása kiemelten fontos.

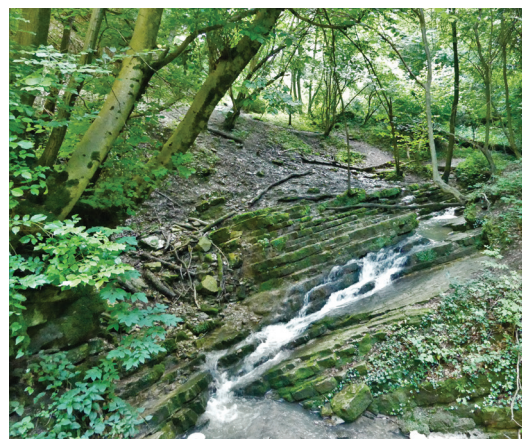
Természetvédelmi területen bármilyen tevékenység folytatása, épületek, építmények, létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával történhet.

JELLEMZŐ KARAKTERELEMÉK

- A terület erdeinek fő tömegét három erdőtársulás alkotja: bükkös, gyertyános–tölgyes és cseres-tölgyes.
- A természeti értékek mellett a turisztikai infrastruktúra kiszolgáló elemei (pl. pihenők, túraútvonalak, kilátók, stb.) is megjelennek.
- Az erdőterületek kultúrtörténeti értéke is jelentős.

FŐBB JAVASLATOK

- Fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást megvalósítani.
- Kiemelt cél az erdőterületek beépíthetetlen jellegének megtartása, a tájhasználat és területhasználat hosszú távú megőrzése.

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET

A mezőgazdasági területek a Kelet-Mecsek szoknyájánál, a laposabb völgytalpi részeken jellemzőek. A dombhajlatokon elterülő szántók, gyümölcsösök látványukban is kellemes tájformáló elemek, szervesen hozzátartoznak a táj képéhez, meghatározzák annak arculatát.

JELLEMZŐ KARAKTERELEMÉK

- Szántók, gyepterületek, gyümölcsösök
- Természetesen kialakult és kaszált vagy legeltetett gyepfelületek, rétek, legelők
- A növénytermesztés, állattenyésztés, továbbá az ezekkel kapcsolatos termékfeldolgozás és tárolás építményei

FŐBB JAVASLATOK

- Törekedni kell a helyi tájhasználatra jellemző művelési ágak megtartására és fejlesztésére, a hagyományos tájszerkezet megőrzésére, visszaállítására (pl. gyümölcsös).
- A tájképileg meghatározó területeken a terület kialakult képének, táji jellegzetességének megtartását, a kilátás- és rálátásvédelmet szem előtt kell tartani.
- Mezőgazdasági területen építés a mecseki építészeti hagyományokhoz igazodva, hagyományos szerkezettel (téglafal, vagy faváz) és homlokzati elemekkel, magastetővel javasolt.
- A mezőgazdasági utak, patakok mentén, művelési táblák határain mezővédő erdősávok, tájfásítás, mezsgyék telepítése ajánlott.
- A fényszennyezés, az épületek, építmények túlzott megvilágítása kerülendő.

SZŐLŐMŰVELÉS TERÜLETEI

A dombok déli, délnyugati lejtőin megjelenő szőlőültetvények a térség meghatározó tájképi elemei. A parcellák egy részén a tájba illeszkedő kis gazdasági épületeket építettek, amelyeknek építészeti megformálása ugyan eltérő, de egyszerűségük, logikus telepítésük településképi hatása kedvező.

A legjelentősebb szőlőterületek a Pécsi történelmi borvidékhez tartozó Hosszúhetény, Mecseknádasd és Pécsvárad területén találhatók, de Zengővárkony, s a hegy túloldalán lévő Kárász, Vékény, Szászvár és Váralja határában is foglalkoznak szőlőtermeléssel.

A művelés és építés egységét még együtt felmutató szőlőhegyeken a történeti táj megőrzése, annak természeti és kulturális jelentősége miatt idegenforgalmi és gazdasági érték. Ugyanakkor a tájfenntartás mellett fontos a szőlőművelő életforma fenntartása, a génmegőrzés és az ismeretterjesztés is.

A látványvédelem – amelyben minden tájelem együtt megjelenik – kiemelt fontosságú.

JELLEMZŐ KARAKTERELEMEEK

- Szőlőültetvények a Zengő lejtőin.
- Pincék, amelyek a dülő domborzati viszonyait kihasználva, sorba építve, pincesorokat alkotnak.
- A magasabban fekvő szőlőterületeken elszórtan, egymástól távol elhelyezkedő présházak.
- Lyukpincék, melyek bejárata a terepszint alatt helyezkedik el
- Birtokközpontok

FŐBB JAVASLATOK

- A szőlők területén a tájba illő, anyaghasználatában és formaképzésében a mecseki népi építészet értékeit felmutató, léptékében, tömegében egyszerűsre törekvő épületek épüljenek.
- Meglévő épületek felújításánál meg kell őrizni a pincefalak és homlokzatok formai kialakítását, arányait, a szokásos anyaghasználatot, valamint a pincék bejárata közötti távolságot és a régi nyílászárókat.
- Új nyílászárókat a bejárat magasságvonalához illesztve, egyenes záródással javasolt kialakítani, az eredeti, illetve a szomszédos, hagyományosan kialakított présházak nyílásrendjének alkalmazásával. Az utcai homlokzaton a spaletta vagy zsalugáter a nyílászáróval megegyező színű legyen.
- A kialakult természetes terepfelszín, illetve a hagyományos szőlőtermesztéshez tartozó támfalak teraszok megőrzendők. Támfalazás, tereplépcsőzés a gazdálkodás érdekében, hagyományos rakással javasolt.
- A pincék közötti teresedésekben dió, cseresznye ültetése javasolt.

ÜDÜLŐTERÜLET

A Mecsek rekreációs, turisztikai jelentősége miatt számos területen jöttek létre különböző típusú üdülő- és pihenőterületek. Napjainkban zajlik a zártkertek, szőlőterületek funkcióváltása. A meglévő vagy később létrehozott vízfelületek környékén, az árnyas völgyekben is számos különböző típusú, de funkciójukban mégis hasonló épület épült. Az üdülőterületeket jelentős zöldfelületek jellemzik.

Az üdülőterületek karaktere, a beépítés, az épületek építészeti megjelenése igen változatos. Ezeket a karakterterületeket elsősorban településperemi fekvésük, funkciójuk, a jelentős zöldfelület-használat kapcsolja össze. A morfológiai adottságok miatt a zártkerti területek tájformáló szerepe ma is igen jelentős, hiszen gyakran lezárják a látóhatárt, és keretbe foglalják a települések környékét.

JELLEMZŐ KARAKTERELEMEEK

- A vízfelületek, a tavak, a természeti környezet a meghatározó táji elem és a fő rendező elv.
- Az épületek több településen is sűrűn fásított, cserjékkel benőtt területen helyezkednek el, változatos, izgalmas tájképet eredményezve.
- A legjellemzőbb üdülőterületi épülettípus a kis méretű telkeken épült, jellemzően előkertes hétvégi ház.
- Elszórtan, de megjelennek a nagyobb tömegű, többszintes épületek is.

FŐBB JAVASLATOK

- Új épület elhelyezése vagy meglévő bővítése esetén ügyelni kell arra, hogy az épületek egymáshoz igazodva, jó ütemű, kellemes utca- és tájképet teremtsenek.
- A túlzott épület-fesztáv arányaiban nagy tetőszerkezetet eredményez, amely nem illeszkedik a táji környezetbe és az utcaképbe.
- A kertek ápoltságát az üdülési funkció fenntartása céljából a jövőben is ajánlatos megőrizni. Javasolt olyan növényeket telepíteni, amelyek az ott-tartózkodás alatt virágoznak, ill. teremnek gyümölcsöt.

Magyarország Község Önkormányzata

A LAKÓTERÜLETEK JELLEGZETESSÉGEI

LAKÓTERÜLETEK KIALAKULÁSA

A lakóterületek központját a hagyományos településmag alkotja, ahol jellemzően a patak, mintegy főutca fűzi fel az arra többnyire merőlegesen álló telkeket. Az így létrejött településmag általában a mai napig megtartotta központi szerepét.

A terepviszonyokhoz igazodó további utcákat sokszor sajátos vonalvezetés jellemzi, így több esetben is változatos telekalakulatok jöttek létre (szélesség, hosszúság). Sok helyen fennmaradt a tájegységre jellemző, eredeti, utcategelyre merőleges, oldalhatáron álló beépítési mód.

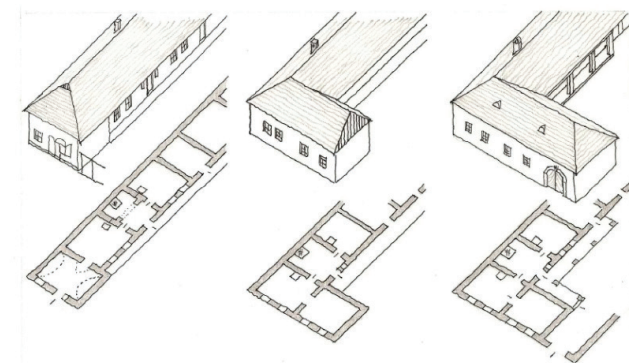
A II. világháború utáni fellendülés új településrészek kialakulását eredményezte, a beépítési módokra a tervezettség volt jellemző. Új utcahálózat, új telektömbök, oldalhatáron álló, illetve ikerházas beépítési mód reprezentálja e korszakot, amelyben az utcára merőleges, oromfalas épületek éppúgy megtalálhatók, mint az utcával párhuzamos nyereg-, illetve sáttortetős megoldások. Az épületek anyaghasználata, színezése is a korszakra jellemző (vakolt homlokzat, típusnyílászárók, pala- vagy cserépfedés, stb.). Az újonnan kialakuló településrészek sok esetben megbontották a településszerkezet szerves egységét.

A XX. század végétől napjainkig megvalósuló új beépítésekre a ma divatos, szabadonálló, tagolt tömegű, változatos színezésű, anyaghasználatú, gyakran már napelemes megoldások jellemzőek.

A HÁZ

A hagyományos háromhelyiséges (háromosztatú) – szoba, pitvaros konyha, kamra – alaprajzi rendszer a XVIII-XIX. század folyamán terjedt el. A mezővárosi polgárház ebből fejlődött, bővült tovább. Sok helyen a mai napig fennmaradt a tájegységre jellemző, eredeti, utcategelyre merőleges, oldalhatáron álló beépítési mód. A portákon a lakóépületet általában a telek első negyedében, annak teljes szélességében álló mellékszárny zárja le a hátsó kertetől. Néhol a lakóépület a keresztszárnnyal összeépülve „L” vagy „U” alakú beépítést alkot.

A XIX. században a tornácok megjelenése mellett elsősorban a tetőformák módosulása okozta a ház tömegében a legtöbb változást. A tetősíkok megtörésével igyekeztek izgalmasabb térhatást kelteni. A parasztházak utcai homlokzatán megjelentek a vakolatdíszítések, amelyeket általában az éppen aktuális stílusirányzatból – barokkos, klasszicista, eklektikus oromzatok – merítettek.

Istvánfi Gyula / epiteszforum.hu

SZÍN- ÉS ANYAGHASZNÁLAT

A házak, kőből, vályogból ill. égetett téglából épültek. Sok helyütt már a XIX. században áttértek a korszerűbb alapanyagokra, az égetett téglára és a cserépzsindely használatára. Sok német iparos szakosodott a kőműves, bádogos, épületasztalos, kályhás mesterségre. A hosszú tornácos „gangos” házaknál gyakori volt az esztergált oszlopok használata. Ezek támasztották alá az ún. csüngő ereszt.

Az égetett téglát a későbbiekben is előszeretettel alkalmazták a fedett-nyitott terek padozati anyagának, de sokszor az udvart is burkolták vele.

A tájegységben a színek tekintetében a fehér, tört fehér, a homok- és agyag szín, a pasztell földszínek, valamint természetes építőanyagok esetén azok természetes színei a meghatározóak.

TORNÁC

A házak nyílászárói és a tornácoszlopok színben mindig harmonizáltak. A fehérre meszelt falfelületekkel együttesen egységes megjelenést biztosítottak az épületnek. A tornácképzés alkalmas az épületek tömegének tagolására, miközben árnyékot adó átmeneti zónát hoz létre az udvar és a belső között.

A tornác máig létező igény az építetőkben. Ügyelni kell arra, hogy az színében és anyaghasználatában illeszkedjen az épület többi részéhez.

A fedett tornác egy olyan tér, amely lehetőséget nyújt arra, hogy a szabadban legyünk, mégis az épület oltalmát élvezzük. A tornác a közösségi élet színtere: az emberek itt összegyűlnek, beszélgetnek, miközben élvezik a kert látványát.

MELLÉKÉPÜLETEK

A hagyományos, paraszti gazdálkodást folytató, hosszan elnyúló szalagtelken a lakóépület alapvetően az oldalhatárra, az oldalkerttel párhuzamosan, többnyire előkert nélkül, az utcafrontra települt. A gazdasági épületek, górék a lakóépület folytatásában álltak, sok helyen azzal összeépülve. Ma is megfigyelhetők a nagyméretű istállók-pajták, amelyek a telken keresztben állnak, védelmi funkciót is betöltve. Legtöbbjük a telket teljes szélességében kitölti. Ezek mögött húzódott a veteményeskert, majd a takarmánytermesztésre szolgáló kert. A portákon a kerek kutak az utcafront közelében voltak, az állatoktól lehetőleg távolabb, önálló kútházként épültek, egyedi karakterrel.

Ha új melléképületet alakítunk ki, akkor azt úgy helyezzük el, hogy a lakóépület takarja el az utca felől. Amennyiben erre nincs lehetőségünk, többszintű növényzettel is elérhetjük a takarást.

KERÍTÉS

A XIX. század végén és a XX. század első harmadában kétféle kerítés volt jellemző a tájegységre: a zártabb téglafalú, és a nyitottabb, betekintést biztosító kovácsoltvas kerítés. Több esetben a kettő kombinációja is megjelent.

A széles porták téglakerítései, az alkalmazott sorminták, egyszerűségükben is lenyűgözően nagyvonalú megjelenésűek, a korabeli utcának méginkább egységes összképet adtak.

A kovácsoltvas kerítések légiességükkel, bonyolult mintázatukkal ellenkező hatást igyekeztek elérni, s védelmi szerepük mellett a porta gazdagságára is rálátni engedtek. A kapuszlopok általában a téglafalból kinövő, megerősített téglapillérek voltak. Az 1900-as évek közepére egyre több helyen megjelent az előregyártott betonoszlop alkalmazása, amelynek öntőformáját a tulajdonos nevével készítették.

HAGYOMÁNYOS TELEPÜLÉSMAG

A hagyományos településmag a XIX. században kialakult területet öleli fel. A hagyományos településmagok jellemzően megőrizték a XIX. század végi – XX. század eleji építészeti karakterüket.

A hagyományos, paraszti gazdálkodást folytató, hosszan elnyúló szalagtelken a lakóépület alapvetően az oldalhatárra, az oldalkerttel párhuzamosan, többnyire előkert nélkül, az utcáfrontra települt. A gazdasági épületek, górék a lakóépület folytatásában álltak, sok helyen azzal összeépülve.

A hagyományos településmag jellegzetes épülettípusa az utcára merőleges, oromfalas oldaltornácos lakóház, amelynek több fajtájával is találkozhatunk.

A polgárházak – zárt sorú beépítést alkotva – a nagyobb települések központi területein jelentek meg. Jellegzetességük az utcával párhuzamos nyeregteret.

JELLEMZŐ KARAKTERELEMÉK

- A karakterterület vagy a főutcára felfűződve, vagy a patak két oldalán alakult ki.
- A hagyományos településmag beépítési módja alapvetően előkert nélküli, fésűs elrendezésű, oldalhatáron álló, ahol a telkek hosszát a domborzati viszonyok határozzák meg.
- A fésűs elrendezésű utcaképet néhány helyen a kisvárosokra jellemző zárt sorú beépítések törik meg.
- A melléképületek, gazdasági épületek a lakóházak mögött szabályos rend szerint sorakoznak.
- Jellemzőek a kisebb-nagyobb teresedések, amelyek ma gyakran a közösségi élet színterei. Ezeken a területeken az épületek térfalakotó elemként is funkcionálnak.

FŐBB JAVASLATOK

- Az új épületek az egységesség érdekében a meglévő magasságokhoz, tömegformához alkalmazkodjanak!
- A hegyvidéki falvak hangulatának megőrzése miatt emberléptékű, egyszerű, nyugodt formákat alkalmazunk!
- Az egységesség szempontjából az azonos hajlásszögű és formájú tető is fontos.
- A hagyományos településmag épületein a nyílászárók szerkezete, kiosztása, mérete; a tornácoszlopok színvilága mindig harmonizált egymással!
- Tornácos épület esetén törekedjünk a tornác megtartására!

URBÁNUS KÖZPONT

Klasszikus értelemben vett urbánus központ a Mecsekben a nagyobb városokra, azaz Komlóra és Pécsre jellemző. Hasonló, de léptékében jóval visszafogottabb terület Pécsváradon, a Kossuth Lajos utca mentén jött létre, ahol a hagyományos településmag az elmúlt évtizedekben átalakult. Egyrészt a járásszékhelyi funkciók s azok intézményeinek, épületeinek megjelenése megkülönbözteti a hagyományos faluközponti arculattól, másrészt a beépítés jellege és az átalakuló térszerkezet is különbözik. Pécsváradon megjelennek az intenzív beépítésű lakóházak is: az utcavonallal párhuzamosan jellemzően három emeletes társasházak jöttek létre, melyek homlokzatát a lakások előtt húzódó erkélyek uralják. Az épületek mögött parkolók, valamint nagy méretű zöldfelületek kaptak helyet. Az urbánus központokra jellemző a városi térhasználat.

JELLEMZŐ KARAKTERELEMÉK

- Jelentős vonzáskörzetű intézmények egyedi épületei.
- Közösségi terek, zöldfelületek hálózata a főutca mentén.
- Intenzív beépítésű, változatos szintmagasságú épületek, melyek révén átalakult a hagyományos településmag.

FŐBB JAVASLATOK

- A homlokzat, az épületbejárok, előtetők jelentősen befolyásolják az utca- és településképet, ezeknél értékálló formákat, minőségi anyagokat használjunk.
- A lakóépületek megjelenése, homlokzatszínezése legyen egyszerű és visszafogott, az egyedi intézményeknél is kerülendő a településképhez nem illő harsányság, de ugyanígy a nem megfelelő lépték vagy kifejezőmód megválasztása is.
- A zöldterületek megtartása, intenzitásának növelése fontos.

CSALÁDI HÁZAS LAKÓTERÜLET

A családi házas lakóterületek az egykori településközpontok továbbnövésével, jellemzően az 1950-es-1970-es évektől napjainkig kiépülő településrészeket jelenti.

Az épületek stílusát alapvetően meghatározza építésük ideje, amely a rendszerváltást követően vált sokrétűbbé. Az utóbbi években elsősorban az ún. mediterrán, valamint a letisztult, minimál stílus jellemezte az új építéseket.

A családi házas terület legmeghatározóbb épülettípusa a 70-100 m² közötti alapterületű sátoztetős kockaház, közkedvelt nevén a Kádár-kocka.

Az 1980-as évek második felétől új építkezési mód terjedt el, amely méreteivel igyekezett magasabbra emelkedni: a szomszéd épületek fölé. Először a klasszikus kockaházak átalakítása indult meg a tetőtér beépítésével, újabb helyiségek hozzátoldásával.

A kockaházak átalakításával párhuzamosan újfajta háztípus is elterjedt. Ez a ma már többgenerációs családi háznak nevezett lakóépület szakított a hagyományos, emberközeli méretekkel: mind magasságában és „mélységében”, mind fesztávolságában a korábbiaknál terjedősebb léptékű.

Az ezredfordulóra a tájegységben is sorra jelentek meg a hagyományos építészeti hagyományoknak búcsút intő, jellemzően emeletes, vagy tetőtérbeépítéses házak, sorházak, amelyek egy-egy utca meghatározó elemeivé váltak.

JELLEMZŐ KARAKTERELEMÉK

- Szabálytalan, domborzat által meghatározott utcaszerkezet, de néhol a szabályos, sakktablaszerű elrendezés is megjelenik.
- Az egyes korszakok építészeti lenyomata vagy mozaikosan, vagy egy-egy utcakép formájában ölt testet.
- Az utcakép gyakran rendkívül egyszerű: a házak tömege, elrendezése, tetőformája, a kerítések rendezettségé határozza meg
- Meghatározó zöldfelületi elemek a kertek, előkertek, valamint a házak előtt húzódó vízelvezető árkok.

FŐBB JAVASLATOK

- Az egyes épületrészek magasságának megválasztásakor mindig vegyük figyelembe a környező házak kilátási viszonyait, benapozását, panorámáját!
- A tetőtér beépítésénél lehetőség szerint tetősíkba épített tetőablakot alkalmazzunk.
- A tetőformáknál törekedjünk az egyszerűsége: lehetőség szerint a hagyományos sátoztetős vagy egyszerű nyeregtetős változatot alkalmazzuk.
- Homlokzatképzés szempontjából jellemzőek az egyszerű, vakolt felületek.
- A kerítés szerves része az utcaképnek, ezért kialakításakor nagy körültekintéssel kell eljárni. Fő szabály szerint a kerítés, a kertkapu és az épület anyag- és színhasználata legyen összhangban!
- Kertek, előkertek kialakításakor fontos, hogy az összefüggő zöldfelületi rendszert ne szakítsuk meg. Térkövek, burkolt felületek helyett a tájegységre jellemző növényeket részesítsük előnyben!

GAZDASÁGI TERÜLETEK

A Mecsekben évszázadok óta komoly szerepe van a gazdasági tevékenységnek, amelyből mindig is kiemelkedett a bányászat. A bányák döntő része ugyan bezárt, de e területek funkcióváltása, revitalizációja nem minden esetben történt meg.

Az ipari tevékenység inkább a nagyobb településekre koncentráldott, de a főbb utak, vasutak mentén is vannak jelentősebb gazdasági területek. Nagyobb méretű gazdasági vagy kereskedelmi-szolgáltató terület található Hosszúhetény, Máza, Mecseknádasd, Pécsvárad, Szászvár és Váralja településeken.

A gazdasági területek szükséges részei a településeknek. Tájképi, településképi szempontból a megjelenésüket nehéz szabályozni, hiszen térgényük, kültéri technológiai berendezéseik megjelenése kikerülhetetlen, s a telephelyek kialakításánál a technológiai kívánalmak a meghatározóak. A települések látványában elfoglalt helyzetük általában kedvezőtlen, hiszen a nagyobb telephelyek jellemzően a települések kaputér-ségeiben jelennek meg (azonban a települések belső szövetét is tartítják kisebb telephelyek). Ennek megfelelően a látványbeli elkülönülés fontos szempont, amelyet a legegyszerűbb módon kell elérni.

JELLEMZŐ KARAKTERELEMÉK

- Felhagyott, sok esetben rekultiválandó bányaterületek, vasút melletti ingatlanok, üzemi épületek
- Könnyűszerkezetes, lemeztetővel fedett fémvázcsarnoképületek
- Állattartó telepek, egykori TSZ-telepek
- Mivel a terület leggyakrabban a lakott területek határán helyezkedik el, ezért meghatározó településképi elemek: „kaputérség”

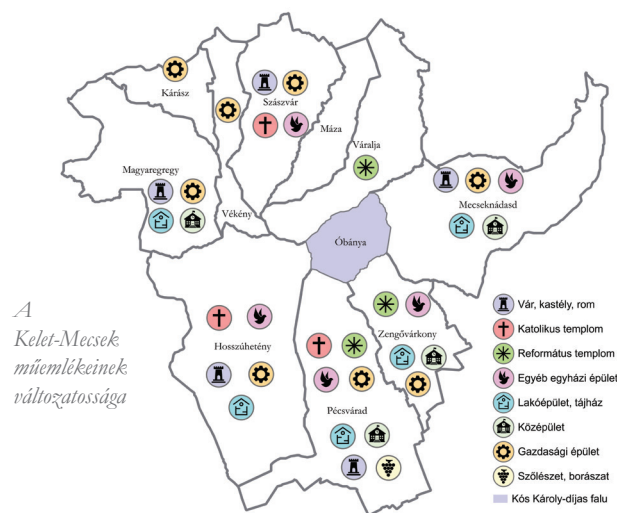
FŐBB JAVASLATOK

- A gazdasági területeken is törekedjünk az esztétikus megjelenésre.
- Vizsgáljuk meg az elhagyott, alulhasznosított épületek újrahasznosításának lehetőségét.
- A tájkép megőrzése érdekében a túlzott építménymagasság kialakítása nem megengedhető. Az építménymagasság meghatározása során vegyük figyelembe a természeti környezetet: az épületek magassága ne emelkedjen túl a fák lombkoronaszintjénél.
- Az épület takarása során a tájra jellemző növényzetet alkalmazzunk, és azok változatosságával és elhelyezésével a természetességet erősítsük.
- Az épülettömeg megtörése, a letisztult formavilág, a minőségi anyagok használata a gazdasági telephelyek arculatát javítja.
- Külterületen ügyeljünk arra, hogy az épületek megjelenésükkel, szín- és anyaghasználatukkal illeszkedjenek a tájba. A túlzott megvilágítás kerülendő.

A KELET- MECSEK ÖRÖKSÉGE

A Mecsek mozgalmas történelmi múltja szerteágazó, gazdag örökséget hagyott az utókorra. Ezek a Mecsek egyedi arculatának, táji karakterének legfontosabb építőkövei.

A térség örökségén belül kiemelt szerepet töltenek be a különböző épületek, építmények, amelyek akár önmagukban, akár csoportot formálva, nem ritkán a környező zöldfelületekkel harmonikus együttést képezve alapvetően befolyásolják a települések, a táj arculatát.

A
Kelet-Mecsek
műemlékeinek
változatossága

A tájegység építészeti arculatában meghatározó elem a korábbi sváb - magyar együttélésből származó település- és portakép. A hagyományos beépítési mód szerint az egykori sváb portákon a telket lezáró gazdasági épület volt a legfontosabb épület. Ezt később részben a magyarok is átvették, de a magyar portákat inkább a lelépcsőző, soros beépítés jellemezte, a lakás kiemelt szerepével.

A Mecsek vidékére oly jellemző téglaeépítészeti a két világháború között terjedt el széles körben. Ebben az időszakban már nem csak a lakóépületeket, de a gazdasági épületek nagy részét is téglából építették, a tető pedig cserépfedést kapott.

VÁRAK, KASTÉLYOK

Az Árpád-korból számos várrom található a térségben, amelyek közül a legjobb állapotban a szászvári van. A magyarreggyi Márévár maradványait az 1960-as években rendezték; a mecseknádasdi Réka-várból csak néhány falmaradvány látható a Pécsváradot és Mecseknádasdot összekötő túraútvonalon.

EGYHÁZI ÉPÍTÉSZETI EMLÉKEK

A Mecsek egyházi örökségében a keresztény hit és annak szimbólumai a meghatározóak. A római katolikus vallás a jellemző, csupán egy-egy településen vannak nagyobb számban református, kisebb részben evangélikus hívek.

A templomok mellett gyakoriak a vallás-gyakorláshoz köthető jelképek: kálváriák, keresztek, szobrok, kápolnák. A legjelentősebbek a térség három nagy egyházi központjához köthetők: Pécsváradhoz, Mecseknádasdhoz és Hosszúhetényhez.

NÉPI LAKÓHÁZAK, TÁJHÁZAK

A népi építészet jellemzői, formakincse, anyaghasználata a társadalmi-gazdasági változásokkal párhuzamosan folyamatosan átalakult. Az alaprajzban a négy vagy öt, esetleg ennél többszörös épületek voltak jellemzők, oldaltornáccal és oromfalas utcai homlokzattal. Változatos tetőformákat alkalmaztak, a parasztházak utcai homlokzatán a vakolatdíszítésekkel próbálták egyedivé tenni az épületeket. Ma több értékes épületben is tájház működik.

PINCÉK, PRÉSHÁZAK

A XVIII. században a települések fejlődésének egyik alapvető jellegzetessége volt, hogy a település határában létesített szőlől-

tetvényekhez dűlőutak alakultak ki, amelyek mentén sorakoztak a pincék és a hozzájuk épített présházak. A legkarakteresebb ebből a szempontból Mecseknádasd, Szászvár, Vékény, Váralfa és Kárász.

VÍZIMALMOK

A Mecsekben a vízimalmok szinte minden településen előfordultak. A máig megmaradt épületek többségét már átépítették és turisztikai célra használják. Legimpozánsabb példája a XIX. század elején épült Dallos-Böröcz vízimalom Hosszúhetényben. Zengővárkonyban a református templommal szemben lévő „volt vízimalom” ma is a település kincse. Kárászon megmaradt egy vakolatlan téglahomlokzatú, egyemeletes malom és lakóház, amely 1930 táján épült. Az Öreg vízimalom Vékényben ma kempingként működik.

VÉDETT TELEPÜLÉSKÉP

A mecseki települések legnagyobb értéke a vonzó településkép. Óbánya, Kisújványa és Püspökszentlászló mind a mai napig őrzi a XIX. században kialakult település képét, de a hagyományos településmag utcáinak vonalvezetése, utcaképe szinte minden esetben védelem alatt áll.

A Hosszúhetényhez tartozó Püspökszentlászlón és Kisújványán halmazos jellegű beépítési mód alakult ki, az épületek elsődlegesen szabadonálló formában épültek meg a telkek síkabb felületein. A lakóházak egytől egyig tornácosak. Két jellemző típust különböztethetünk meg: a szerényebb épületek keskenyebb, oszlop nélküli tornáccal épültek, a módosabbak faragott oszlopokkal. Óbánya egyutcs településszerkezetű község, ahol a fésűs elrendezésű, utcafronton álló, közel azonos tömegű házak utcai homlokzatainak ritmusa adja a jellegzetes utcaképet.

JELLEMZŐ KARAKTERELEMÉK

- A népi lakóházak rendezett sora határozza meg a településképet.
- A zárt településeket erdők, vízfolyások veszik körül.

FŐBB JAVASLATOK

- A települések történetileg kialakult hagyományos utcaképe, telekstruktúrája védelmében a meglévő épületek lehetőség szerint megtartandók.
- Szükségszerű bontás esetén az új épületeket a meglévő épületek helyére - a kialakult beépítési módhoz, építési vonalhoz illeszkedve - kell elhelyezni. A meglévő épületeken végzett bármilyen építési munka esetén az örökségvédelem iránymutatásai szerint kell eljárni.
- Az épületekkel és építményekkel kapcsolatos bárminemű építési, felújítási munka esetén a hagyományos homlokzati és tömegarányok, nyílásrendek, a nyílások osztása, a homlokzati tagozatok megőrzendők, ill. az eredeti állapotok helyreállítandók.
- Új épületnél is lehetőleg hagyományos arányrendszerű nyílászárók készüljenek, amelyhez válasszunk fa (fa hatású egyéb) anyagú nyílászárókat.
- Utcái homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátért, illetve redőnyszekrényt (beépített, rejtett kivitelben a nyílászáróval megegyező színben) kialakítani. A nyílászárók javasolt színe világos, természetes fa szín, barna vagy olíva zöld, esetleg ezek szürkével tört árnyalatai.

JAVASLATOK A
TÁJEGYSÉG
ÉPÍTÉSZETI, TÁJI
MEGÚJÍTÁSÁRA

A KIHÍVÁSOK

Áttekintve a Kelet-Mecsek értékeit, jellemző karakterterületeit látható, hogy milyen főbb irányvonalak mentén képzelik el az egyes települések értékeik megővését, megújulását. A jövőkép felvázolása azonban nem egyszerű, hiszen a tájegység településeinek új kihívásokkal kell szembenéznük, illetve erre előremutató válaszokat kell megfogalmazni a táj, az építészet, illetve az örökségvédelem részéről.

A tájegység fő kihívásai:

- A településeken egyre kevesebbe élnek, egyre több a nem lakott ház.
- A települések többségében alig építenek új házakat.
- A Pécshez közeli néhány településen vannak új építések, amelyek a belterületek széléin, új területek bevonásával valósulnak meg
- A lakáshasználati szokások egyre inkább átalakulnak.
- Az épített örökség egy része funkció nélküli, degradálódó állapotban van.
- A hagyományos szőlő- és kertgazdálkodás veszít jelentőségéből.
- Közterületeink használata átalakul, egyre több a burkolt felület.
- Az életmód gyökeres változásával a települések, társadalmak, közösségek egysége is megbomlott.
- Az aktív turizmus egyre nagyobb népszerűségnek örvend.
- A klímaváltozás miatt egyre kiszámíthatatlanabb és szélsőségesebb időjárási jelenségeknek vagyunk tanúi.

A kihívásokra adott válaszok három jövőképet vetíthetnek előre:

1. A demográfiai és gazdasági folyamatok következtében is egyre több ház kiürül, az épületek megújulása alacsony szinten marad, régi értékek is elvesznek. A tájhasználatban a nagytáblás szántóföldi művelés válik uralkodóvá, s nő a parlagon hagyott földek aránya.
2. A települések nem terjeszkednek, de a foghíjakon, a lebontott régi házak helyén új lakások jönnek létre, a homlokzatok megújulnak, a köztereket kicsinosítják.
3. Az értékes épületállomány folyamatosan megújul, a közterek élettelivé lesznek, új lakóterületek létesülnek, a térségbe érkező vállalkozások magasabb jövedelmet biztosítanak a munkavállalóknak, amely az építési kedv növekedését hozza maga után. Meg nő az igény a szolgáltatások, a vendéglátás és a rekreáció iránt, amely a települések belső tereit is átformálja. Ez a turisztikai vonzerőt is növeli, sőt hozzájárul a hagyományos gazdálkodási formák és a táji mozaikosság megőrzéséhez is.

Természetesen ez utóbbi forgatókönyv a remélt, ennek irányában kell a szükséges lépéseket megvalósítani.

Pécsvárad,
Városháza előtti park
1908-ban és 2018-ban

ALAPELVEK

A kihívásokra adandó válaszok alapján meg kell határozni, hogy milyen legyen a Kelet-Mecsek táji, építészeti arculata. Összességében hét szempontot tekinthetünk alapvető fontosságúnak, amelyek elősegítik a tájegység építészeti, tájépítészeti, valamint környezeti megújulását, értékeinek megőrzését és fenntartható hasznosítását.

HAGYOMÁNYÖRZŐ

Használjuk a tájegységre jellemző, a múlthoz, a helyi értékrendhez illeszkedő formákat, arányokat, anyagokat, színeket. Őrizzük meg, s használjuk a régit, találjuk meg a funkcióját.

Tiszteljük a hely szellemét, a táj karakterét, atyáink örökségét!

HARMONIZÁLÓ

Egy épület, építmény, egy tér a környezetével együtt lélegzik. Illeszkedjünk a környezethez, a szomszédokhoz, az utcaképhez, a tájképbe.

Legyünk alázatosak a hellyel szemben!

EGYSZERŰ

Az egyszerűség nemességet és méltóságot kölcsönöz. Ne legyünk harsányak, hivalkodóak, ne bonyolítsuk túl az építményeket. A kevesebb mindig több!

Legyünk szerények, mértéktartóak és racionálisak!

ÉRTÉKÁLLÓ

Hosszú távra tervezzünk, tartós anyagokat használjunk, a korszerű technológiát a meglévő értékekkel vegyítsük, minőségi környezetet alakítsunk ki. Kerüljük a múltó divathullámokat, építészetiileg mindig magas színvonalra törekedjünk.

Teremtsünk értéket!

TERMÉSZETES

Úgy élhetünk leginkább együtt a környezetünkkel, ha a természetes anyagokat, színeket, technológiákat részesítjük előnyben. Alakítsuk ki építményeink kapcsolatát a zölddel, a vizekkel.

Használjuk ki a természettel való együttélés lehetőségeit!

ESZTÉTIKUS

Törekedjünk arra, hogy amit alkotunk, ne csak nekünk okozzon örömet, hanem mások számára is szépséget sugalljon, környezetbe illő legyen.

A gazdasági ésszerűség és az esztétika összeegyeztethető!

FENNTARTHATÓ

Építményeinket, zöldfelületeinket több generáció számára alakítjuk ki, évtizedekig használjuk. Törekedjünk az olcsó üzemeltetésre, energia- és víztakarékosságra, hatékonyságra, a környezethez való alkalmazkodásra.

Gondolkozzunk hosszú távon!

Jövőkép

A Mecsek mozaikos tájképe, tájhasználata nem változik, miközben növekszik az erdők, a szőlőterületek és a vízpartok rekreációs és fenntartható turisztikai hasznosítása. Nagy hangsúly helyeződik a védett természeti és épített értékek megőrzésére, a természeti erőforrásokkal való jobb gazdálkodásra. A lakás- és középületállomány megújítása a közösség által elfogadott esztétikai szempontok és a településképhez való illeszkedés érvényesítésével történik.

Az új középítések értékteremtő és közizlésformáló szerepet felvállalva a közösségi együttműködést és társadalmi megújulást is szolgálják, melyhez a magánépítések minőségi és esztétikai igényessége is hozzájárul.

A TÁJI KARAKTER MEGŐRZÉSE

A tájegységben meghatározó, regionális jelentőségű táji elemek - a korábban bemutatott karakterterületeken túlmenően - a zöldterületek, a fasorok, a tavak, a vízfolyások, a vonalas infrastruktúra elemei, a sportolást, rekreációt szolgáló létesítmények, de ide tartoznak a turisztikai infrastruktúra elemei is. Ezek az elemek tájegységi szinten együtt kezelendők, hiszen csak így lehet a Mecsek számára az egyedi, ugyanakkor egységes táji arculatot megőrizni, láthatóvá tenni és fejleszteni.

ERDŐTERÜLETEK

Az erdő a tájegység legnagyobb kincse: óvjuk, védjük, ismerjük meg és használjuk!

Fontos a természeti állapot megtartása, javítása, a településképet, tájképet meghatározó karakter megóvása.

Kiemelt cél a kilátás- és rálátásvédelem megvalósítása. Az erdőkben és a kirándulóhelyek környékén ideális esetben minimális legyen a burkolt felületek aránya és a berendezési tárgyak használata is.

A tájkarakter védelme érdekében csak kis alapterületű, természetes anyaghasználatú épületben gondolkodjunk.

Kiemelt cél az erdőterületek beépítetlen jellegének megtartása, a tájhasználat és területhasználat hosszú távú megőrzése.

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

A táji karakter megőrzése érdekében törekedni kell a helyi tájhasználatra jellemző művelési ágak megtartására és fejlesztésére (pl. gyümölcsös, gyepek).

Őrizzük meg a mezőgazdasági területek beépítetlen karakterét, a parcellák tagoltságát, a gyepek- és a szántóterületek mozaikosságát.

Törekedjünk az egyszerű formákra: az adottságokhoz és az igényekhez igazodó, földszintes épületkialakítás javasolt. Lehetőség szerint kerüljük a többszintes, túl magas épületek építését.

A mezőgazdasági területek építményeinél helyezzük előtérbe a téglát, a cserépet, a természetes és a fa használatát, a növényzettel való takarást.

Törekedjünk a természetes szín- és anyaghasználat alkalmazására (fehér és pasztellszínek).

SZŐLŐMŰVELÉS TERÜLETEI

A művelés és építés egységét még együttesen felmutató szőlőhegyeken kialakult történeti táj megőrzése természeti és kulturális jelentősége miatt idegenforgalmi és gazdasági érték is. A tájfenntartás mellett fontos a szőlőművelő életforma fenntartása, a génmegőrzés és az ismeretterjesztés is.

A kialakult természetes terepfelszín, illetve a hagyományos szőlőtermesztéshez tartozó támfalak, teraszok megőrzendők. Törekedjünk a régi épületek, pincék felújítására, építészeti értékeinek megőrzésére.

A látványvédelem – amelyben minden tájelem együtt megjelenik – kiemelt fontosságú.

Nagyobb borászatok kialakítása során is használjuk a hagyományos anyagokat és formavilágot, amely a tájegységre jellemző hangulatot is visszatükrözi.

A szőlőknél javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása, a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megóvása.

A présházaknál használjunk természetes anyagokat, téglát, égetett cserépet. A nyílászáróknál a természetes fa, barna, zöld, sárga és szürke színeket részesítsük előnyben.

A VONALAS INFRASTRUKTÚRA ELEMEI

TAVAK, VÍZFOLYÁSOK, ÁRKOK, HIDAK

A tájegység és az egyes települések fontos elemei a vízfolyások, árkok, amelyek gyakran kísérik, szegélyezik az utcákat, összekötik a településeket. Ha jól karban tartjuk, akkor a táj hangulatos és szép elemei lesznek.

A patakpartok ne épüljenek be, törekedjünk a vízparti természetes ligeterdők megőrzésére, maradjanak meg természetes zöldfolyosóként, amely szép látványt nyújtanak, s klimatikus szempontból is jelentősek.

Mínél nagyobb mértékben tegyük lehetővé a vízpartok közösségi használatát.

A patakmedret, a partot és a patak gyakran mindkét oldalán futó utcát, mint tájformáló elemet kompakt egységként kezeljük és fejlesszük.

A hidak kialakítása során a funkcionalitás mellett törekedjünk az esztétikai élményre is: a hidak öltöztetik a tájat, akár patakok, akár nyílt árkok felett ívelnek át.

HÁLÓZATI INFRASTRUKTÚRA

A hálózati infrastruktúra elemei meghatározzák településeink képét: a mindent átszövő légkábelek, az oszlopok, az adótoronyok és más műtárgyak rontják településeink, tájegységünk képét, de az általuk nyújtott „szolgáltatások” szükségesek mai életszínvonalunk biztosításához. Az elektronikus hírközlési építmények elhelyezésének lehetőségét valamilyen módon biztosítani kell, de törekedjünk arra, hogy az a lehetőségekhez mérten a legkisebb zavaró hatást keltse.

A települési és táji környezet zavarását csökkenteni kell, ezért a hálózati infrastruktúrák elrejtendő részeit föld alá kell helyezni.

Meglévő infrastruktúrák, épületek, építmények, közös létesítmények, vezetékek alkalmazásával csökkentjük az oszlopok, tornyok, vezetékek számát.

A település- és tájképet zavaró létesítmények takarása a szolgáltatási színvonal fenntartásának biztosításával együtt valósuljon meg!

Amennyire lehet, igyekezzünk növényzettel elfedni a zavaró infrastrukturális elemeket. A hírközlési oszlopok anyaghasználatában javasolt a helyi anyagok (fa, kő) előtérbe helyezése.

A tájkép, az utcakép fontos érték, azt a lehető legkisebb mértékben, a lehető legkevésbé feltűnően zavarjuk meg az infrastrukturális beavatkozásokkal.

KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA

A közlekedési felületek és kiegészítő elemek stílusukban illeszkedjenek az épületek, a zöldfelületek és az utcabútorok arcúlatához. Az előírásokhoz alkalmazkodó, illetve korszerű anyagok használata sem zárja ki a tájhoz és a településképhez illő megoldások alkalmazását.

Az egységes utcakép érdekében az egy útvonalon vagy településrészen fekvő járdák anyagukban, színében ne térjenek el egymástól. Ugyanezt az elvet érvényesítsük a kerékpárutaknál.

Az akadálymentesítés során egységes koncepciók mentén történő tervezés szükséges, amely nem csak az épületek, hanem az utcák, illetve az egész település és tájegység szintjén átgondolja az útvonalakat, a parkoló-, vagy pihenőhelyeket.

Külterületi kerékpárutak mentén árnyékoló és szélvédő növényzet telepítése - vagy meghagyása - javasolt.

A kerékpárutak térvilágításánál igyekezzünk a megújuló energiákat alkalmazni, s korszerű, a tájképet kinézetükkel és a bevilágított terület kiterjedésével minél kevésbé zavaró kandelábereket kihelyezni.

A parkolókat árnyékoló fák közelébe érdemes telepíteni. A burkolat színe, anyaga illeszkedjen a környezetéhez, de fontos a fenntarthatóság és tisztán tarthatóság is.

A TÁJ KÜLÖNLE- GES ÉRTÉKEI

TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA

A turisztikai infrastruktúra nem csupán a tájékoztatás, az irányjelzés elemeit jelenti, hanem magában foglalja az útvonalakat, a kiszolgáló épületeket és objektumokat, az utcabútorokat egyaránt. Törekedjünk arra, hogy ezeket egységes koncepció mentén, tájegységi fókusszal és arculattal alakítsuk ki.

A gyalogosok, kirándulók számára kialakított tájékoztató táblák, festések gyakran szabványok mentén készülnek, nem módosíthatók. Az ettől eltérő irányjelzéseket igyekezzünk a tájegységen belül minél egységesebben, egymással harmonizáló színek használatával kialakítani.

A kilátók, utcabútorok, információs táblák kialakításánál a természetes anyagok használatára törekedjünk. Az időjárásálló, rongálásbiztos, egységes koncepció mentén telepített elemek elősegítik a tájegység értékeinek megismerését, s annak arculatát is pozitívan befolyásolják.

Megfontolandó bizonyos funkciók integrálása - pl. információs pont, illemhely, vendéglátás), amely egy-egy épület vagy objektum esetében egységes építészeti elemként jelenhet meg.

A valamilyen korlattal élők körében is egyre népszerűbb a turizmus, így számukra a táji értékek megközelítését, akadálymentesítését, a környezet használatát minél teljesebben lehetővé kell tenni.

ZÖLDFELÜLETEK

A településeket összekötő utak, vízfolyások mentén is fontos tájképfarmáló elemek a fasorok, rendezett zöldfelületek. A fasorok kiemelik a térség fő útvonalait, kellemes ritmust adnak az utcaképnek, irányítják a tekintetet, évszakonként változó látványt nyújtanak, s kondicionáló hatással rendelkeznek: árnyékot adnak, növelik a levegő páratartalmát, felfogják a port.

Elsősorban lombhullató fajok, hagyományos gyümölcsfák telepítésére kell törekedni, mert leginkább ezek illenek a táj- és településképhez. Az invazív növényfajok telepítése kerülendő.

Mivel a településen élő növények között a fasorokat éri a legtöbb és a legerősebb károsító hatás, ezért a fajválasztásnál a tűrőképesség és a jó regenerálódó képesség a legfontosabb szempont.

Fontos, hogy a hirtelen jövő, nagy intenzitású csapadékvizet lehetőség szerint tartsuk a zöldterületen. A megtartott csapadékvíz a növények számára felvehető, ezáltal csökken a fenntartási költség.

A településképi és táji szempontból értékes, lombhullató növényállományt ne cseréljük le divatos, igénytelenebb örökzöldekkel!

SPORT ÉS REKREÁCIÓ

A szabadidő aktív eltöltése, a sporttevékenység, a szabadterei elfoglaltságok hagyományosan a tájhoz és a zöldterületekhez kapcsolódnak.

Létesítményeinket helyezzük a növényzettel harmóniába, formaviláguk, anyaghasználatuk során a települési hagyományokhoz, a táji adottságokhoz illeszkedjünk.

A sport infrastruktúra lehet a település díszé, építészeti és tájépítészeti megoldásaiban innovatív, formabontó, de ne legyen önálló sziget, illeszkedjen a táji környezethez, legalább a szomszédos közterületek megfelelő átmenetének biztosításával.

A gondozott, ápolat gyepfelületek, az eszközök kevésbé harsány, de nem szükségszerűen visszafogott színvilága vonzó karaktert adhat sport- és játszótereink számára, amelyek ezáltal a táj meghatározó elemei lehetnek.

Sport- és játszótereink intenzív használata megkívánja, hogy a kialakításnál kiemelt figyelmet fordítsunk a létesítmények takaríthatóságára, karbantartathatóságára.

KORSZERŰ ÉPÍTÉSZETI IRÁNYOK

A hagyományos építészet, az épített örökség és a kortárs irányzatok nem egymásnak ellentmondó állítások, hanem egy dinamikusan fejlődő térség jellemzői. A Kelet-Mecsekben is számos jó példával találkozhatunk, ahol a múlt hagyományait sikeresen ötvözték a jelenkor igényeivel. A bemutatott épületekkel, építészeti megoldásokkal olyan új szemléletre próbáljuk felhívni a figyelmet, ahol a tájegység egységének figyelembe vételével születnek kortárs megoldások. A cél nem ezek másolása és „típusstervvé” válása, sokkal inkább egy újfajta gondolkodásmód meghonosítása.

EMBLEMATIKUS KÖZÉPÜLETEK MEGÚJÍTÁSA

A különleges épületek megújítása sajátos problémákat vet fel, hiszen az épület fizikai felújítása mellett olyan új funkciókat kell létrehozni, amely javítani tudja az épület és környezetének a kölcsönhatását is, annak érdekében, hogy ne szigetszerűen helyezkedjen el a településen belül.

A
szászvári
vár

A különböző szintű épületrekonstrukciók harmonikusan illeszkednek egymáshoz és a környezetükhöz.

A felújítások révén az épületek visszakapták eredeti karakterüket, ugyanakkor a XXI. század igényeinek is megfelelő turisztikai látványosság jött létre.

Az eredeti épületrészeket tudatos anyag- és felület-használattal különböztették meg a kiegészítésektől. Ennek eredményeként a korhű rekonstrukciót kortárs építészeti eszközökkel kombinálták.

A
pécsvári
vár

A praktikum, a hagyományok és a mai kor elvárásait az anyaghasználat során is szerencsésen ötvözték. Külön kiemelendő, hogy a rekonstrukció során az épület és annak környezete is megújult.

A rekonstrukció során törekedtek a kor szellemét tükröző, egyszerű építészeti megoldásokra.

Visszaállították az épületegyüttes középkori karakterét, a hagyományos építészeti környezetbe ugyanakkor jól illeszkednek az új funkciók.

Dél-Dunántúli Építész Kamara

A
pécsvárad
tanuszoda

KORTÁRS KÖZÉPÜLETEK

Az építészeti hagyományok továbbvitelének szép példája a pécsvárad tanuszoda épülete. Jó arányai, nemesen egyszerű, lágy formája, anyaghasználata és visszafogott színezése, a meglévő hagyományokat tovább gondolva képez modern, korszerű megjelenést.

Dél-Dunántúli Építész Kamara

A fejlesztéssel a korábban külön-külön működő kultúrház és sportcsarnok városi komplexummá, kulturális és szabadidő központtá alakult, amely új minőséget jelent a meglévő urbánus környezetben.

Megőrizte a hagyományos épületek emberléptékű arányait, a tájjal és környezettel való szerves kapcsolatot.

Az épület formavilága rendkívül karakteres, de jól illeszkedik környezetéhez. mivel az innovatív, formabontó megoldások egy városias környezetben, nem hivatkozón és nem öncélúan valósultak meg.

Szászvár Nagyközség Önkormányzata

Az elkövetkező idők fejlesztései leginkább a középületek, közintézmények és közösségi szolgáltatások, terek megújítását fogják eredményezni. Ahhoz, hogy az épített környezetünk, településeink, a minket körülvevő táj használata esztétikailag is a legjobb legyen, fontos a példamutatás. Ebben a legjelentősebb szerepet a helyi önkormányzatok és a különböző állami intézmények, szervezetek tölthetik be.

A
szászvári
bölcsőde és
piac tervei

A minőség, a praktikum és az esztétika a méretek és az arányok harmóniájában bontakozik ki.

A hagyományos épületek formavilágát megtartva, azt továbbgondolva (ld. a tornác kialakítására hajazó bejárat) egyszerű szerkezetű középület valósult meg.

A hagyományos anyaghasználat (pl. téglá és vakolt felületek) kombinációja nem csupán a különböző al-funkciókat különíti el, hanem az épületnek is egyedi, de nem hivatkozó arculatot kölcsönöz.

Zengővárkonyi lakóház

KORTÁRS LAKÓÉPÜLETEK

Kortárs lakóépületek tervezésénél nagy gondossággal kell eljárni, hiszen a lakóház nem csupán a benne lakók igényeit szolgálja, hanem a település és a táj arculatát is nagyban meghatározza. Egy jó kezű építész nem hivalkodó, a környezetére érzékeny, nem „típuservekből” merít ihletet, hanem az adott szituációban, az adott helyzetre reagálva karakteres, de helyénvaló épületet alkot.

Az egyszerű, nyeregvető lakóház tömegformálásában, anyaghasználatában és teljes megjelenésében illeszkedik Zengővárkony falusias településképéhez, a hagyományos építészeti környezethez.

A természetességet a nemes anyagok alkalmazása és a környezetbe simulás, a buja növényzet biztosítja.

Az épület megőrizte a természettel való kapcsolatát. A teraszokról és kerti tetőről összegyűlt víz a zöldfelületen elszivárog.

KORTÁRS GAZDASÁGI ÉPÜLETEK

A tájegység jellegzetes épületei a pincék, borászatok, valamint a részben ezek vonzereje miatt is fejlődő idegenforgalmi szálláshelyek, vendéglátóipari egységek. A Kelet-Mecsekben több jó példát is találunk kortárs borászatokra, panziókra.

A tájegységre jellemző, klasszikus anyagok használata, a terepadottságok figyelembe vétele sajátos harmóniát eredményez.

A nyílászáróknál a természetes fa, barna, vörösbarna színeket részesítették előnyben, amely a homlokzat színvilágával is összhangban van.

A gazdasági épületek körüli zöldfelületek minőségi kialakítása és karbantartása nemcsak környezetvédelem, hanem arculatjavító szempontból is fontos.

KÖZTERÜLETEK

Közterületeinknek ugyan számos funkciója lehet, de közös bennük, hogy a több évtizedenként előforduló nagyobb beavatkozások átgondoltak, egymásra épülnek, s egymással összehangoltak legyenek. Nem elegendő csupán az adott (zöld)felületre fókuszálni, hanem az adott közterületet a környezetével együtt egységes rendszerben kell kezelni. A burkolatok (közutak, járdafelületek stb.), a zöldfelületek, a vízelvezető-rendszerek megújítása, a közlekedési rendszerek átgondolása, a térfalak, épületek rehabilitációja és funkciókkal való megtöltése lehet időben ütemezett, de történjen egységes koncepció alapján, hiszen ezek egymásra is hatnak, kiépítésük/átépítésük egymást is befolyásolja. Éppen ezért a közterületeknél minden esetben komplex rendszerekben gondolkodjunk! A kiemelten kezelendő, illetve problémásabb közterületek kapcsán érdemes Közterület Alakítási Tervet készíteni.

ÜDVÖZLŐPONTOK: Az üdvözlőpontok azok a helyek, helyszínek, ahol a települést elsőként tudatosan észlelhetjük. Ez azonban többet jelent egy településhatár táblánál, közlekedési csomópontnál. Egy ilyen érkezési-találkozási pont lehetőséget biztosít a települési arculat bemutatására, az első benyomás pozitív befolyásolására.

Településeink bevezető útjai mentén, a körforgalmakban és azok környezetében, valamint a tömegközlekedési megállók, állomások térségében nagy hangsúlyt kell helyezni értékeink bemutatására.

A rendezett, jól karbantartott, virágos zöldfelületek, a vonzó tájékoztató táblák, utcabútorok, a szép burkolatok kulcsfontosságúak a vonzó növelésében.

A körforgalom közepén elhelyezett, a közlekedés biztonságát nem veszélyeztető tájegységi vagy települési identitáshordozó elem, kispasztika vagy makett jelentősen befolyásolja a térség arculatát.

KÖZÖSSÉGI TEREK, TALÁLKOZÓHELYEK: A közösségi tereket, találkozási pontokat tartós jelenlétre kell tervezni. Ezek a közterületek használatukban, kialakításukban mutatnak eltéréseket, de közös bennük, hogy használóikat a közterületeken tartják, így használják is azokat.

A főterek olyan közterek, amelyek a települések szerkezetében, mindennapi életében meghatározó, központi szerepkörrel bírnak, ezért többfajta elvárásnak kell megfelelniük:

- Könnyen megközelíthető, van településképi „arca”, jelentősége
- Van „kapuja”
- A térnek, a térképzésnek van dinamikája, jellegzetes pontja
- A tér az öt övező épületekkel, térfalakkal szerves egységet alkot
- A közterületet „szabad” használni, nincsenek közönség elől elzárt részek
- Tevékenységeket, rendezvényeket vonz
- Forgalomcsillapított
- A gyalogos területeket magas minőségű burkolatokkal alakították ki
- Megfelelő minőségű utcabútorokkal ellátott
- Igényes, rendszeresen karbantartott zöldfelületi rendszer
- A tér körül szolgáltatók, vendéglátóhelyek telepednek le
- A teret a helyiek rendszeresen látogatják
- Identitást hordoz

A találkozópontok megújításánál ne csak terekben, hanem térszerkezetben, települési rendszerben gondolkodjunk.

Térképezzük fel, hogy az adott közösség mire használja az adott helyet, milyen funkciók megléte szükséges ahhoz, hogy az emberek jól érezzék magukat a közterületen.

Már a terek tervezésekor nagy figyelmet kell fordítani a későbbi fenntartásra, működtetésre, annak erőforrás-igényére.

Az infrastrukturális „ráncfelvarrás” – pl. térkövezés, új utcabútorok kihelyezése, zöldítés – mellett a terek koncepcionális újragondolása is szükséges.

KÖZINTÉZMÉNYEK KÖZTEREI főleg a hivatalok, kulturális- és sportlétesítmények, oktatási intézmények előtti teresedést jelenti, ahol időszakosan nagyobb tömeg gyűlik össze.

A közintézmények esetében a következő közterületalakítási szempontok megfontolandók:

- Rendelkezzen megfelelő nagyságú gyalogos terekkel
- A közvetlenül az intézmény előtti húzódó terület kizárólag gyalogosan legyen megközelíthető
- Árnyékos padokkal, pihenőkkel, leülőkkel legyen ellátva
- A tér körül az autós megközelíthetőség mellett fontos a kerékpáros, illetve a közösségi közlekedési kapcsolat is
- Gyalogosan biztonságosan legyen megközelíthető (pl. gyalogátkelőhely, lámpás csomópont stb.)

A tér arányai, a térfalat meghatározó felületek rajzolata, minősége, anyaghasználata a településképp meghatározója. Törekedjünk arra, hogy közterein ilyenek legyenek!

A rendezettség érzetét segíti, ha a különböző felületeket (járda, út, parkoló, zöldfelület) határozott vonalak (szegélykövek, burkolatváltások) választják el egymástól.

Burkolt felületeinknél válasszunk minőségi anyagokat, telepítsünk egységes stílusú, tartós utcabútorokat.

ÖRÖKSÉGÜNK MEGÚJÍTÁSA

A tájegység számtalan értékes épülettel, építménnyel, köztéri szoborral rendelkezik, de ezek állapota igen eltérő. Ahhoz, hogy meg tudjuk őrizni az utókornak, fontos, hogy folyamatosan tisztában legyünk azok állapotával, fejlesztési vagy karbantartási szükségleteivel. Célszerű civil szervezetek, településvédők, helytörténészek, építészek, néprajzosok és lokálpatrióták bevonásával települési és térségi értékkatasztert összeállítani, amelyből akár befektetők részére értékpportfóliót, akár pályázatokhoz kapcsolódó, azok összeállítását megkönnyítő projektadatlapot lehet készíteni.

- Az értékkataszter összeállításánál a következő szempontokra érdemes figyelemmel lenni:
- eredeti funkció
 - megközelíthetőség (közösségi közlekedés, személygépjármű, kerékpár, gyalogos)
 - részletes belső és külső állapotfelmérés (először legalább szemrevételezéssel)
 - közművesítettség mértéke, műszaki jellemzői
 - tulajdonviszonyok
 - védelem szintje
 - az érték környezetének főbb jellemzői (pl. zöldfelületek, közlekedő terek stb.)
 - az épület megújulásával szóba jöhető funkciók
 - a megújuláshoz, állapot fenntartásához szükséges teendők
 - a teendők felelősei
 - költségbecslés, a költségviselők körének feltárása

EMBLEMATIKUS ÉPÜLETEK

A Püspökszentlászlói Kastély 2015-ben, Európai Unió pályázat bevonásával újult meg. A projekt keretében nem csupán az épület felújítása valósult meg, hanem zárandokházat és turisztikai információs pontot is kialakítottak, valamint a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területéhez tartozó arborétum is megújult. A történeti épület és környezetének kiemelkedő és példaadó módon megvalósított helyreállítását 2018-ban ICOMOS-díjjal jutalmazták.

A Kastély megújításánál nem csupán az épület külső-belső „ráncfelvarrása” történt meg, hanem további funkciók megtelepedése, illetve a környezet revitalizációja is megvalósult.

A főépület mellett a kocsiszín és az istálló átalakítása is korhű módon valósult meg. Az egykori funkciótól idegen turisztikai funkciók rejtve - egy tömör kerítés mögött - jelennek meg.

Az eredeti formájukban felújított ablakszerkezetek, a megújított díszítőfestés és a kortárs új lépcsőstruktúra a történeti karakterelemek és korszerű használati igények gondos arányát jelenti.

Az egykori Dallos-Böröcz vízimalom ipari műemlék-jellegét megőrizve újult meg.

A malomépület megújítása során úgy alakították ki az éttermi funkciót, hogy az eredeti, meglévő elemeket, építészeti részleteket nem pusztán díszletekként őrizték meg, hanem új funkciójukban fogalmazták újra. Az új beépítések harmonikusan ellentétezzék az ipari-műemléki jellegét.

A műemléki épületegyüttes hasznosítását, valamint a hagyományörző és a kortárs szemléletet egyesítő helyreállítást 2017-ben ICOMOS-Díjjal jutalmazták.

A meglévő építészeti elemek, részletek dominanciája mellett a kortárs elemeket azokkal összhangban, nem tolatkodó módon valósították meg.

A megújítás során nem csupán épületben, „kubusban” gondolkodtak, hanem annak komplex környezetét is revitalizálták.

Az épület megújítása, funkcióváltása a környezetével összhangban valósult meg, így arra is pozitív hatást gyakorolt.

NÉPI LAKÓHÁZAK

A népi építészet jellemzői, formakincse, anyaghasználata a társadalmi gazdasági változásokkal párhuzamosan folyamatosan átalakult. A máig fennmaradt legidősebb épületek a XVIII. század második feléből valók, tömegesen azonban a XIX. században épült házak fordulnak elő. A legszebb épületek többsége ma első-sorban tájházként, szálláshelyként, kisebb részük magánlakásként funkcionál.

Az anyaghasználat, valamint a színvilág tekintetében a tájegységre jellemző és a kor szellemiségének megfelelő megoldásokat alkalmaztak.

A felújított nyílászárók szerkezete, kiosztása, mérete; a tornácoszlopok helyreállítása, színvilága példaértékű és harmonikus.

A felújítás során a műves, díszített megoldások, részek is az eredeti anyaghasználatból újultak meg.

POLGÁRHÁZAK

A polgárházak ékei a díszesen faragott kapuzat, a lábazat, az egyszerű nyílásrendű homlokzat, a falazott párkányzat, az ablakkeretezés, a lizéna, a könyöklő- és szemöldökpárkány, valamint a vakolatdíszek. Ügyeljünk arra, hogy a felújítás során ezek az értékek ne sérüljenek!

A települések képét meghatározó, gyakran vakolatdíszes architektúrájú vagy klinkertégla burkolattal ellátott homlokzatú épületeket utólagosan ne szigeteljük hagyományos szigetelési technológiával, mert ezzel azok építészeti értékét károsítjuk! A korszerűsítés során az építészeti, történeti értéket, az adottságokat és a műszaki lehetőségeket vegyük figyelembe. A felújítás gyakran csak részlegesen, vagy egyedi szerkezetek alkalmazásával, általában nagyobb költség mellett valósítható meg. A belső udvarokban, a fűtött és nem fűtött tereket határoló födémeken azonban a szigetelés ugyanúgy elvégezhető, s általában az épületgépészeti rendszerek energiatakarékos korszerűsítése is megoldható. Konzultáljunk építésszel a leghatékonyabb megoldásokról!

A homlokzatdíszeket lehetőség szerint épületszobrász segítségével állítsuk helyre.

A vakolat és nyílászárók színével, kiosztásával, formájával az eredeti állapotot állították helyre.

A kapunál a régi, jellemzően tölgy- és bükkfából készült kapuzatot állították helyre visszafogott, a homlokzattal harmonizáló színben!

FELÚJÍTOTT VÍZIMALMOK, PRÉSHÁZAK

A Kelet-Mecsek fontos létesítményei voltak egykoron a vízimalmok, példaértékű felújításuk méltó emléket állít az utókor számára.

A tájkép meghatározó arculati elemei a pincék, présházak. Találkozhatunk egyszerűbb homlokzati kialakítású, szürkére meszelt vagy vakolt lábazatú épületekkel, de módosabb, téglarchitektúrájú, vagy akár kétszintes présházak is fellelhetők. A szőlészet és borkultúra népszerűsödésével egyre több épület újul meg a tájegységben is.

Ezeknél az épületeknél gyakori, hogy az egykori gazdasági funkció szerepét más gazdasági, esetleg lakó stb. funkció veszi át.

Tömegformálásban, anyaghasználatban megőrizte az eredeti állapotot, ezáltal az épület megtartotta eredeti karakterét, báját.

A fenntarthatóságot az új funkció megtalálása, a meglévő kibővítése segíti elő.

Az épület megújítása során úgy alakították ki az új funkciót, hogy az eredeti, meglévő elemeket, építészeti részleteket nem pusztán díszletekként őrizték meg, hanem új funkciójukban újrafoglalmazták.

MELLÉKÉPÜLETEK

A többnyire gazdagon díszített csűrök és a melléképületek esetében a legnagyobb kihívást a funkció megtalálása jelenti. Amennyiben sikerül meghatározni az építmény jövőbeli rendeltetését, megállítható az állaguk romlása. Egy szépen, esztétikusan helyreállított egykori gazdasági épület a portánk díszé lehet.

A felújítás során a műves, díszített megoldások, részletek is az eredeti anyaghasználatból újultak meg.

A telek optimális kihasználása, a felaprózódás elkerülése, valamint a tájkarakter megőrzése érdekében javasolt megőrizni a hagyományos beépítést, elhelyezést.

A hagyományos gazdasági épületek, illetve azok bizonyos részletei - tömegformálás, anyaghasználat, nyílászárók rendje, stb. - inspirációként szolgálhat új gazdasági melléképületek, garázsok kialakításához is.

*Villány,
Kiállító- és
rendezvényház*

BARANYAI KALEIDOSZKÓP

Ha kitekintünk a Kelet-Mecsek lankáin túlra, számos kortárs épülettel találkozhatunk a környékbeli településeken, egyrészt Pécsen, másrészt a kisebb településeken.

A kortárs építészetet - művészetet valójában csak jóval későbbi korszakok tudták - akár pozitív, akár negatív módon - értékelni. Éppen ezért a jelenkor irányait most megítélni lehetetlen feladat. A bemutatott - igen karakteres - épületekkel azt próbáljuk szemléltetni, hogy kellő alázattal, a hely tiszteletével hogyan lehet „helyén való”, tájba illeszkedő épített környezetet kialakítani.

Egy-egy ilyen karakteres - funkciójában is meghatározó - épületnél az is fontos, hogy az építész ne öncélúan, a helyi hagyományok és közösségek elvárásait figyelmen kívül hagyva tervezzen. Például egy urbánusabb környezetben elfogadható és ízléses épület egy kisebb településre rátelepedhet és idegenül hathat.

Mivel a jó építész nem önmagának tervez, ezért kiemelkedően fontos, hogy a helyiek szemében szerethető épület szülessen meg. Ez nem könnyű feladat, hiszen a megszokottól eltérő formavilág, egy teljesen új „vizuális élmény” könnyen ellenérzést válthat ki. Ezen a ponton derülhet ki egy ház „jósága”: ha újszerű, de következetes, van remény arra, hogy elgondolkodtassa azokat is, akiknek szánták. Élmény, amely beépül a tudat mélyére és szemléletet formál.

*Orfű,
a Malommúzeum
fogadóépülete*

*Pellérd,
Községháza*

*Sásd,
Községi ház*

A KELET-MECSEK POLGÁRMESTERI HIVATALAINAK ELÉRHETŐSÉGE:

Hosszúhetény Fő u. 166.
 72/ 490-814

Kárász Petőfi u. 36.
 72/420-074

Magyaregregy Kossuth L. u. 73.
 72/420-534

Máza Kossuth Lajos u. 24.
 72/389-409

Mecseknádasd Felszabadulás u. 2/1.
 72/563-100

Óbánya Fő utca 71.
 72/463-035

Pécsvárad Szentháromság tér 3.
 72/465-025

Szászvár Május 1. tér 1.
 72/589-000

Váralja Kossuth Lajos u. 203.
 74/558-052

Vékény Fő u. 51.
 72/420-922

Zengővárkony Ady Endre utca 2.
 72/466-187